

Könyvszemle

Magyarország földtani atlasza

Bár a Föld Bolygó Nemzetközi Éve hivatalosan már véget ért, továbbra is érdemes jobban odafigyelni lakóhelyünkre, a Földre. Saját bolygónkkal való viszonyunkban ugyanis inkább együttélésekről van szó – az ember minden tevékenységével a Föld életébe is beleszól, amire a bolygótest, a légkör és a világóceán mind a maga módján válaszol. Ezért is fontos minél jobban megismerni geokörnyezetünket, s ez valamennyiünkre vonatkozik, nemcsak a földtudományok szakembereire.

A most megjelent *Magyarország földtani atlasza országjáróknak* kiváló lehetőséget nyújt a földtani környezettel való megismerkedésre azoknak, akiket kirándulás közben eddig soha nem foglalkoztatott az, hogy mi van a lábuk alatt vagy a domboldalban, és azoknak is, akikben már felöltött a kérdés, de nem volt kéznél megfelelő forrás a megbízható válaszhoz. Most megszületett egy ilyen forrás.

A földtani atlasz példa nélküli a hazai térképkészítésben és könyvterjesztésben. A Magyarország geológiai felépítését ábrázoló térképeket eddig ugyanis főleg szakmai igények kielégítésére készítették. Külföldi példák viszont megmutatták, hogy közérthető és látványos kiadványok segítségével szélesebb rétegek érdeklődését is fel lehet kelteni a földtani ismeretek iránt, és az érdeklődők táborának növekedésével a geológia is felértékelődik a társadalom szemében.

A három részből álló mű készítői először az atlasz használatával kapcsolatos tudnivaló-

kat ismertetik, és röviden összefoglalják hazánk geológiai felépítését. A második rész Magyarország 1:200 000 méretarányú földtani térképét tartalmazza harminchat szelvényre bontva. A térképlapokon a felszíni földtani képződményeken kívül annak a közel száz földtani objektumnak a helye is fel van tüntetve, amelyekről a harmadik részben színes képekkel illusztrált rövid leírás is olvasható. Ezek az objektumok látványuk vagy tudományos szempontok alapján hazánk legjelentősebb földtani értékei közé tartoznak. Némelyikük közismert, mint például az abaligeti cseppkőbarlang, de vajon ki hallott már az attól 4–5 km-re levő kővágószőlősi babás szerkövekről, vagy a földtani szempontból ugyancsak érdekes, a gyógyvizeről ismert Hévízi-tóhoz szintén egészen közeli, s a legtöbbször számára felfedezésre váró balatonedericsi Csoadogyós-barlangról?

A hazai földtani értékeket bemutató szöveg megértését megkönnyíti az utána közölt geológiai kislexikon, amelyből az agglomerátumtól a vulkanitig a kötetben előforduló minden szakkifejezés értelmezése kiderül. Ugyancsak hasznos az az öt táblázat, amelyben a látogatható barlangok, a földtani tanösvények, a működő gyógyfürdők, a földtani (bányászati) múzeumok és a bányászati emlékhelyek felsorolása, illetve az azokkal kapcsolatos tudnivalók találhatók.

Ki kell emelni az atlasz igényes kivitelét, a topográfiát és a kiválóan szerkesztett szemléltetőanyagot. Mindehhez igényes és közérthető szöveg társul. A glosszárrium és a táblázatok

kivételével a főszöveg végig kétnyelvű: a magyar mellett külön hasábjában az angol fordítás olvasható. Remélhetőleg rá is találnak a külföldiek erre a hungarikumnak minősülő atlaszra, és őket is megérintik a néma, mégis beszédes évmilliók.

Kitűnő műről van szó, a bíráló észrevételek szinte szóra sem érdemesek. Sőt, valójában dicséret, mintsem bírálat, hogy (csupán) két hiba maradt a szövegben. Ez is mutatja, hogy mennyi munkát fektettek a kiadványba a közreműködők, akik közül a két szerkesztő, *Budai Tamás* és *Gyalog László* neve álljon itt. A másik megjegyzés sem komoly bírálat: az M37 jelzésű nagyhársasi andezitre utaló színezés a térképlapokon olvashatatlaná teszi az ilyen kőzetten létesült települések nevét. De ha az ember arra jár, úgyis tudja, hol van – vagy a faluszéli helységnevtábla, vagy a GPS-vevőkészülék kijelzője eligazítja –, ennek a térképnek éppen a földtani információ a lényege.

Gyakran a tudományos kutatók szeméretetik – többnyire nem alaptalanul –, hogy elefántcsonttoronyba zárkózva tevékenykednek. A kutatók egy része nem akarja (rosszabb esetben nem is tudja) megfelelő módon tájékoztatni a közvéleményt arról, hogy milyen eredményeket ért el. A legfejlettebb országokban nagy gondot fordítanak a tudományos kutatás közönségkapcsolataira, a kutatási

eredmények közérthető tálalására. Igaz, hogy ott nagyobb a K+F-re jutó keret, és feltehetőleg a közönségkapcsolatok ápolásához abban jártas szakembereket is tudnak alkalmazni. Az adófizetők pedig mindenütt joggal kíváncsiak arra, hogy miként hasznosul a kutatásra fordított költségvetési hányad.

Eddig a *Mindentudás Egyeteme* volt a példa arra, hogy a tudomány emberközelségre hozható hazánkban is. A *Magyarország földtani atlasza országjáróknak* újabb példa a tudomány magas színvonalú, mégis közérthető közvetítésére. Más tudományágak művelőinek is érdemes elgondolkodniuk azon, hogy saját kutatási eredményeiket hogyan tudnák széles rétegek számára is látványosan és közérthetően bemutatni. A fantázia ne csak a kutatási tevékenység során jusson érvényre!

S hogy csillagásként miért éppen én ajánlom ezt az atlaszt az olvasók figyelmébe, arra az a magyarázat, hogy a görög mitológiában Atlasz tartotta a vállán az égboltot, ezért az atlaszok iránt különösen érdeklődöm. És ebbe az atlaszba belemélyedni igazi tudományos és kulturális élményt jelent. (*Magyarország földtani atlasza országjáróknak – 1:200 000 – Geological Map of Hungary for Tourists. Bp., Magyar Állami Földtani Intézet, 2009, 248 p.*)

Szabados László
csillagász

Humor és folklór

Az MTA *Acta Ethnographica Hungarica* című nemzetközi folyóirata 54. kötetét a humor és a néprajz kapcsolódását vizsgáló írásoknak szentelte. A kötet ötlete a Litovkina Anna és Barta Péter által Szekszárdon, az Illyés Gyula Főiskolán 2007 szeptemberében megrendezett *Humor és Nyelvészet / Folklór* című nemzetközi szimpoziumra vezethető vissza, ahol

angol, német, francia és orosz nyelven hangzottak el előadások a 13 országot képviselő előadóktól. Ennek megfelelően a kötet is többnyelvű: angol, német, francia és orosz írásokat tartalmaz. (A nyelvészet témakörhöz kapcsolódó előadások egy külön kötetben kerülnek kiadásra a Cracow Tertium Society for the Promotion of Language Studies kiadó gondozásában, Litovkina Anna, Barta Péter és Daczi Margit szerkesztésében.)